

Dansk Pressetjeneste i Stockholm under krigen, om London under krigen og Paris 1944. Her som i efterkrigen, hvor Berlin, Paris, Titos Jugoslavien og Amerika er stationer i Bjøls liv, er der gode iagttagelser af samfundsforholdene, men tillige portrætter af internationale udenrigskorrespondenter, der i mange tilfælde er ret ukendte for danske, men sammenlagt giver et indtryk af personer, der var med til at formulere en verdens opfattelse af verden. Man kan være lidt utryg, når omtalen falder på velkendte politikere, og de så vurderes kategorisk, det gælder f.eks. Trygve Lie, Reventlow i London, Christmas Møller, eller P.H. og Andersen Nexø (»hvis PH var en krukke, var Nexø en frikadelle«), den »læspende selvglæde hos Jens-Paul Sartre«. En anmelder, der har truffet dem, har også andre oplevelser af personer, og det samme må også være tilfældet med Bjøl. Er det rimeligt, at han lader sådanne bemærkninger stå alene? En bredere vurdering havde været ønskelig.

Et særligt afsnit, men ikke stort, er viet Informations redaktion i 50'erne med skildringer af chefredaktionen og nogle af medarbejderne. I 1959 forlod Bjøl Information og efter tre år som Politikens Paris-korrespondent fulgte professoratet i Århus – om dette og tiden

der, da Bjøl blev rigtig historiker, loves et følgende bind.

Uanset de hastige domme og karakteristiker er bogen et væsentligt bidrag til periodens opinionshistorie. Dertil fængsler den og er velillustreret samt forsynet med et personregister præget af ikke få fejl og mangler.

Vagn Dybdahl

Bertel Haarder: *10 år med vers. Bertels viser.* (Dafolo, 1992). 63 s.

Tre ministre i de skiftende regeringer Schlüter holdt ud – og blev holdt ud – på samme taburet i samfulde 10 år og 4 måneder. Det var foruden Schlüter og Uffe Elleman også Bertel Haarder. At det ville gå lige netop sådan ville næppe nogen have spået, da regeringen tiltrådte, der var i hvert fald ingen der gjorde det. Men også på anden måde har Bertel Haarder mere i sig, end man skulle tro, således både humoristisk sans og – om ikke ligefrem en lyrisk åre – så et stort talent for at skrive lejlighedssange. En del af disse sange fra hans ministertid er samlet i denne udgivelse og forsynet med korte realkommentarer af forfatteren, og dermed er der skabt et kildeskrift til periodens historie som et fint versificeret supplement til Bo Bojesens tegninger.

Jørgen Fink

REGIONAL OG LOKAL HISTORIE

Flemming Bechgaard Holm, Claus Friisberg og Anders Kragh: *Varde 1920-1990. Fra købstad til storkommune, bind II.* (Varde kommune i samarbejde med Historisk Samfund for Varde og omegn, 1992). 605 s.

Der er en del, der er gået galt med denne publikation, og det er synd, for der er

lagt et stort arbejde i den. Allerede fra begyndelsen blev værket ramt af ulykker, idet koordinatoren og en af de udpegede skribenter afgik ved døden i tiden. Det er måske en af årsagerne til det usædvanlige, at forordet er skrevet af bogens trykker. Og at på selve titelbladet en af forfatterne fremtræder under navnet Krogh, selv om han hedder

Kragh. Selv er Kragh jo nok den hårdest ramte i det stykke, vi andre kan leve med just det.

Hvad der er sværere at leve med er en meget skæv disposition, som kun kan komme af manglende styring af projektet og mangel på planlæggende samarbejde. Det første afsnit, 1920-1940, fylder således næsten 370 sider, hvorpå der er blevet 175 sider til dækning af den næste, lige så lange periode 1940-1960. Den endnu længere periode, 1960-1990, har derpå kun kunnet tilgodeses med godt 50 sider. Det er da en skævhed, der forslår.

På flappen citerer byens borgmester, Betty Carstensen, Lindberg Nielsens forord fra den tidligere Vardehistorie, som han skrev i 1942: »Måtte kun få finde glæde ved læsningen af disse efterretninger ... da er min møje rigelig belønnet«. Den samme ydmyghed bør hovedforfatteren af dette værk, Flemming Bechgaard Holm udvise, for han kan være nogenlunde sikker på, at hvad man må kalde hans beskrivende nationaløkonomi over Varde 1920 til 1940 vil glæde forholdsvis få, selv om det er et mægtigt værk.

Der findes næppe nogen del af livet, som forfatteren finder for betydningsløs til at fremstille kvantificeret. Han er tabellernes lidenskabelige dyrker. Man kan således få at vide, at statsbanerne i indtægt af godsbefordring fik 410.879 kr. i 1920/21; vel at mærke af Varde som afgangstation; som ankomststation var beløbet 685.767 kr. Eksemplet er bragt for at anskueliggøre, at her er noget, der ingen interesse har for nogen; det bliver heller ikke brugt til noget; og kan ikke bruges til ret meget. Ligeledes har det stærkt begrænset interesse at anbringe en tabel, der viser, hvor mange dyr af forskellige slags, der hvert år blev destrueret på destruktionsanstalten i 1930'erne. Kommunernes

regnskab er naturligvis også gengivet i vældige tabeller. Alene at tælle antallet af tabeller i dette afsnit, hvis man kom på det, ville være et omfattende arbejde.

Ikke alene er tabelarbejdet overvægtigt. Forfatteren har også en tilbøjelighed til at gengive aktstykker i deres helhed. Således bliver ikke alene overenskomsten mellem gasværksarbejderne og kommunen gengivet, men også overenskomsten mellem Arbejdsmændenes Fagforening og Varde byråds gade- og vejudvalg med paragraffer, datering og det hele. Forfatterens metode er hovedsagelig at meddele kendsgerninger, revl og krat. Hvert kapitel har et resumé; netop et resumé, ingen egentlig konklusion. Skal noget anskueliggøres, bringes ofte lange uddrag af aktstykker. Han har 852 noter, og hans indgang er de administrative sammenhænge, hvad der afspejles i note- og kildefortegnelsen. Ikke at han ikke har brugt andre ting, men de har ringe gennemslagskraft i en fremstilling af denne karakter. Der, hvor kilderne er, der går Flemming Bechgaard Holm i gang med at øse. Arbejdsmæssigt er der tale om en meget stor indsats, men det havde været til gavn for læseren, hvis forfatteren havde beskåret sit manuskript til 200 sider højst.

Problemet er i stigende grad her i verden at slippe af med overflødig information, og for historikeren må det indebære, at bare fordi noget er sket, eller noget er målt, er det langt fra sikkert, at man uden videre skal fortælle om det. Man skal bruge kilderne, ikke gengive dem. Det må være forfatterens opgave at sortere i materialet: At koncentrere sig om ud fra sit kendskab til kildematerialet at levere en fortælling om, hvordan der – i nærværende tilfælde – dybest set var i Varde mellem 1920 og 1940. En sådan ville ikke være uinteressant. Og den ville vedkomme en bred kreds.

Den rutinerede Claus Friisberg tager over fra 1940, idet han trådte til som afløser for afdøde Gunnar Bo Clausen. Friisberg er i stand til at fremstille økonomiske problemstillinger uden videre brug af tabeller, og med sin rige erfaring fra andre publikationer har han en god fremstillingsform. Med ham følger vi besættelsestiden i Varde i stort og også i småt. Her som i andre byhistorier er der ikke mange sten, der ikke bliver vendt, i skildringen af sabotage og modstandskamp. Men er det ikke lidt traditionelt, Friisberg? Når der nu var 40 større værnemagersager og lige så mange landsforrædderisager, mange for landsdelen, så savner man en objektiv skildring af disse aktiviteter og den involverede personkreds' sociale og anden baggrund. Der er ingen grund til, at afdankede modstandsfolks udtalelser om, at der skulle have været flere plaffet ned eller puttet i spjældet, fortsat skal stå uoverspektiveret.

I en stabil og læselig fremstilling fortsætter Claus Friisberg med perioden 1945-60. Det er måske ikke lige fascinerende hele tiden, mest fordi han skildrer meget oppefra, fra administrationens synspunkt; og politikerne får i hvert fald deres.

Det sidste afsnit er skrevet af tidligere kommunaldirektør i Varde, Anders Peter Kragh. Han er kommunalt uddannet og har tydeligvis ikke nogen særlige talenter for historieskrivningens kunst. I noget slemt roderi af et afsnit kommer Claus Friisberg ham til hjælp med nogle indskud om forskellige emner. Redaktionelt er det ikke elegant, og i det hele er afsnittet ikke meget læseligt for folk uden for vennekredsen. Opsigtsvækkende er en fortegnelse over placeringen af byens 995 parkeringspladser. Måske skulle man vælge Østervold v. Kvickly, når man kommer forbi næste gang. Det er den største med 147.

Værket slutes af med et stikordsregister. Billedudvalget er ikke dårligt, men opsætningen er uopfindsom og kedsommelig, således at en del gode billeder ikke kommer til deres ret.

Ib Gejl

Bjørn Westerbeek Dahl: *Kortets historie i Vejle amt. Fra renaissancens byprospekter til 1800-tallets generalstabskort.* (Vejle Amts historiske Samfund, 1993). 135 s.

I de seneste årtier har historikerne fået stadig mere blik for værdien af kort som kilder og illustrationer. Bjørn Westerbeek Dahls bog om det historiske kortmateriale vedrørende Vejle amt og dette materiales historie giver med et eksempel i et konkret område en fremragende indføring i det spredte og ofte noget komplicerede materiale. Med udgangspunkt i de ældste kort fra 1300-årene når han over Johannes Mejer, 1600-årenes militære kortlægninger, Resens atlas, de Thurah og J. J. Bruun og Pontopidans Danske Atlas til Videnskabernes Selskabs omfattende kortarbejder i anden halvdel af 1700-årene og begyndelsen af 1800-årene. Herefter skildres detaljeret de omfattende arbejder, der blev udført først af Generalvejkommissionen og Generaltoldkammeret, siden af Matrikelkommissionen. Den nyttige indledning afsluttes med en gennemgang af en række topografer fra første halvdel af 1800-årene, herunder J. P. Trap, manden bag den store Danmarks-beskrivelses fremragende købstadkort.

Bogens hoveddel omfatter en række afsnit med gengivelser af et større kortmateriale med Vejle amts landområder og de fire købstæder, Fredericia, Horsens, Kolding og Vejle. Kortene spænder for landområderne fra Angellino Dalortos Danmarkskort 1350 til målebordsblade fra 1870'erne, for købstæderne fra Brauns byprospekter fra slutningen af